

Program för Rättsstaten Sverige 2023

#rättsstat

Svenska Avdelningen av
Internationella Juristkommissionen

Förord

Svenska Avdelningen av Internationella Juristkommissionen (Juristkommissionen) har nu i april 2023 uppdaterat Program för Rättsstaten Sverige, första upplagan utgavs 2020. Den rättspolitiska utvecklingen har varit och är under förändringar och Juristkommissionen har behandlat och tagit ställning på ett antal rättighetsområden utan att för den skull vara heltäckande. Juristkommissionen är en sammanslutning av jurister och vänner med syfte att främja mänskliga rättigheter och tillämpningen av rättsstatens principer. Juristkommissionen verkar särskilt för domstolsväsendets och advokatkårens oberoende, för respekten för lagarna, stärkandet av individens grundläggande fri och rättigheter. Den enskildes rätt till en effektiv prövning av fri- och rättigheterna i domstol är en central fråga. I detta syfte samarbetar Juristkommissionen även med organisationer och enskilda personer som arbetar med likartade frågor.

Juristkommissionen vill genom sitt program sända ett budskap till våra politiker, riksdagen, regering, myndigheter och domstolar om brister i den svenska rättsstaten, vår demokrati avseende våra mänskliga fri- och rättigheter som bör rättas till. Juristkommissionen vänder sig också till massmedia, till allmänheten och till var och en som bor i Sverige för att ska sprida budskapet om att det finns rättsområden som bör ändras till skydd för enskilds rätt. Kraven ställs utifrån våra grundlagar och ingångna internationella överenskommelser.

Programmet är resultatet av ett ideellt engagemang under åren 2018–2023 där experter på olika områden och många enskilda per-

soner medverkat. Under ett remissförfarande och under ett flertal offentliga möten har medlemmar och andra lämnat synpunkter som lett till justeringar och tillägg i programmet. I avvaktan på politisk respons och initiativ är detta program ett viktigt steg på vägen mot en starkare svensk rättsstat.

I utformningen av programmet under 2022–23 har följande ledamöter i styrelsen för Juristkommissionen medverkat: Stellan Gärde, Maryam Arfaoui, Paul Lappalainen, Ola Linder, Jan Rosén, Torbjörn Widemar, Mikael Westerlund, Frida Eneheim, Solveig Wollstad och Henrik Tham samt Maria Nilsson, Johanna Fossum och Filippa Wachtmeister. Arbetet med programmet har bedrivits i nära samarbete mellan dessa och även externa experter. Ett rådgivande offentligt möte hölls den 23 februari 2023, varefter vissa justeringar gjorts.

Resultatet är att problemformuleringarna och förslagen i Programmet för rättsstaten Sverige 2023 presenteras av den Svenska avdelningen av den Internationella juristkommissionen. Detta hindrar inte att det kan finnas skilda uppfattningar i enskilda frågor hos styrelseledamöter och bidragande experter.

SVENSKA AVDELNINGEN AV INTERNATIONELLA
JURISTKOMMISSIONEN

Ordförande Stellan Gärde, Ordförande Maryam Arfaoui

**GE DITT STÖD
TILL VÅRT ARBETE
MED ATT BEVAKA
RÄTTIGHETER
I SVERIGE**

**Vi är i behov av ditt stöd
stort som litet.**

Skicka gärna ditt bidrag genom

Bankgiro: 612-71 12
eller **Swish: 123 301 0212**

Hela programmet innehåll

De olika avdelningarna i programmet är publicerade sammantaget i ett dokument och även som enskilda dokument.

Rättssäkerhetsfrågor i Sverige 2023

Avdelning 1:

Skyddet för vår demokrati och rättssäkerhet

Avdelning 2:

Enskilda personers mänskliga rätt

Avdelning 3:

FN, EU och Europakonventionen

Avdelning 4:

Diskriminering, rättighetsfrågor, urfolk och minoriteter

Avdelning 5:

Frihetsberövande, Brott och straff

Rättssäkerhetsfrågor i Sverige 2023

Juristkommissionen har inom ramen för sitt arbete att bevaka rättsstatens principer och mänskliga rättigheter sett att den rättspolitiska utvecklingen innefattar populistiska, auktoritära inslag. Dessa föreligger både i USA, i andra länder i Europa och i Sverige.

Utvecklingen har framgått av sociala medier, den öppna debatten och i de förslag som läggs från opposition och regeringar. Juristkommissionen anser att Sverige inte är immunt mot en utveckling som utgör en fara för vår demokrati och våra mänskliga rättigheter, och att åtgärder behöver vidtas för att effektivt förhindra och fördröja möjligheterna till en negativ utveckling för vår rättsstat.

Ett viktigt tema för Juristkommissionens program är att skyddet för demokrati och mänskliga rättigheter i våra grundlagar måste förstärkas genom att förhindra möjligheten till snabba förändringar. Vi hoppas att grundlagsutredningens betänkande som lades fram i mars 2023 i de delar som innebär ett starkare skydd accepteras av remissinstanserna och följs upp av en proposition till riksdagen. En stor majoritet i riksdagen bör vara positivt inställda. Juristkommissionen ser att det sedan kommer att behövas ett gediget arbete för att även andra beslut som ska tas efter 2026 års val innefattar det starkare skydd för demokrati och mänskliga rättigheter i våra grundlagar som krävs.

Juristkommissionen hävdar att frågor om skyddet för yttrandefriheten och Public service måste få prioritet och även att det slutligt regleras i beslut både före och efter valet 2026.

Ett annat område som är föremål för Juristkommissionens kritik i programmet är utvecklingen på straffrättens område (se Avdelning 5). Där noteras att de omfattande straffhöjningar som genomförts och föreslagits under ett flertal år står i strid med tillgänglig forsk-

ning och vetenskap på området vilket tydligt framgick redan 1995 av Straffsystemkommitténs betänkande ”Ett reformerat straffsystem (SOU 1995:91)”.

Skyddet för enskilds integritet och rätten till skydd för privat- och familjeliv, hem och korrespondens är under prövning i flera politiska förslag och det föreligger behov av att markera att detta måste respekteras på det sätt som anges i artikel 8 i Europakonventionen. Förslag om visitationszoner, sätten för kontroll av medborgarskap och uppehållstillstånd mm, innebär uppenbara risker för etnisk profilering och andra kränkningar av enskildas integritet. I Juristkommissionens fortsatta arbete kan Institutet för mänskliga rättigheter som inrättades under 2022 få betydelse. Detta förutsätter – trots att institutet utgör en myndighet under regeringen – att institutet inom sitt mandat klarar av att utveckla självständighet, kritisk inställning och får tillräckliga resurser för att göra oberoende granskningar av situationen i Sverige.

Juristkommissionen kommer i svensk och internationell domstol att stödja varje åtgärd att pröva auktoritära och repressiva reformer som i Sverige genomförs mot enskilda personer. Det är då särskilt viktigt att våra domstolars oberoende alltjämt består och att regeringsformen och de människorättskonventioner som Sverige är bundet av får en effektiv tillämpning.

Juristkommissionen behöver fler medverkande i vårt arbete för skyddet av demokrati och mänskliga rättigheter. Du är välkommen att höra av dig. Vår e-mail adress är secretariat@icj-sweden.org

